

Notitie

Referentienummer
317645.ehv.N001

Datum
14 februari 2012

Kenmerk
SKu/RvS

Betreft
Risico inventarisatie ecologie voor percelen Brabantse Wal

1 Inleiding

De Buisleidingenstraat N.V. onderzoekt op dit moment de mogelijkheden om de percelen op de Brabantse Wal op een andere manier te gaan beheren, om zo de natuur meer speelruimte te geven. Voor deze nieuwe vorm van beheer wordt onderzocht of aangesloten kan worden bij de aanliggende terreinen, die worden beheerd door Stichting Het Noordbrabants Landschap. Er wordt momenteel gewerkt aan een visie voor het inrichten van het meer natuurlijk beheer van de percelen op de Brabantse Wal.

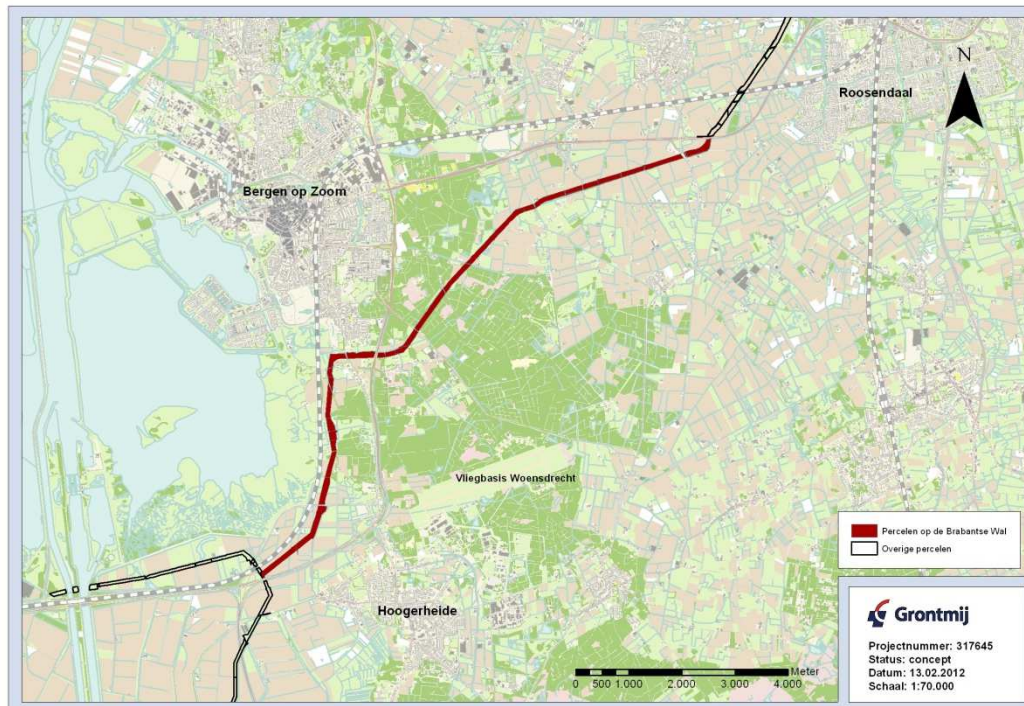
Een nieuwe natuurfunctie kan mogelijk ook risico's met zich mee brengen, als gevolg van wet- en regelgeving op het gebied van natuur. Periodiek vinden in de Buisleidingenstraat aanleg- en onderhoudswerkzaamheden plaats, waarvan de continuïteit gewaarborgd moet worden.

In deze notitie wordt beschreven wat de mogelijke risico's zijn voor de leidingwerkzaamheden, als de percelen in de Brabantse Wal een natuurfunctie krijgen.

2 Gebiedsindeling

De Brabantse Wal is een gebied in West-Brabant, dat de overgang vormt van de hoger gelegen zandgronden naar de laaggelegen zeekleipolders. Het gebied ligt in de gemeenten Woensdrecht, Bergen op Zoom, Steenbergen en Roosendaal.

Het gedeelte van de Buisleidingenstraat in de Brabantse Wal dat onderzocht wordt, wordt begrensd door de A58 ten zuiden van Bergen op Zoom en de A58 ten noorden van Bergen op Zoom (zie figuur 1).

Figuur 1: Percelen die mogelijk een natuurfunctie krijgen

Voor het beheer van deze percelen zal waarschijnlijk worden aangesloten bij de aanliggende percelen. Er kan een tweedeling gemaakt worden, waarbij de grens ligt bij de kruising met de Rijksweg A4. De percelen op het zuidelijk deel grenzen aan een gebied dat door het Brabants Landschap als natuur is ingericht. Gedacht wordt aan een invulling voor de percelen van de Buisleidingenstraat met natuurlijke graslanden met extensief begrazingsbeheer of ecologische graanteelt. De percelen ten noorden van de Rijksweg A4 liggen in meer bosrijk gebied en zijn grotendeels in agrarisch gebruik. Ook liggen hier enkele percelen die reeds worden beheerd als heidegebied.

Voor deze risico-inventarisatie wordt daarom gekeken naar de volgende vier vormen van landgebruik/beheer: natuurlijke graslanden, ecologische graanteelt, agrarisch gebruik en heidegebied.

3 Wet- en regelgeving

De natuurbeschermingswetgeving in Nederland valt uiteen in gebiedsbescherming en in soortenbescherming. Gebiedsbeschermende wetgeving voorziet in de bescherming van aangewezen natuurgebieden en wordt geregeld in de nieuwe gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998. Soortenbescherming is vastgelegd in de Flora- en faunawet. Deze wet ziet toe op bescherming van soorten planten en dieren zowel binnen als buiten beschermde natuurgebieden. Daarnaast zijn er ook beleidsmatig beschermde gebieden en soorten.

3.1 Natuurbeschermingswet

In de Natuurbeschermingswet 1998 is de bescherming van Natura2000-gebieden geregeld inclusief de Speciale Beschermingszones (SBZ) op grond van de Habitat- en Vogelrichtlijn, vanaf het moment dat de gebieden zijn aangewezen door de Europese Commissie. Projecten of handelingen die negatieve effecten op deze beschermde gebieden kunnen hebben, zijn verboden. Ook activiteiten buiten de beschermde gebieden kunnen verboden zijn, indien deze activiteiten nega-

tieve effecten veroorzaken op de kwalificerende natuurwaarden van het gebied (externe werking). De Brabantse Wal is als Ontwerp Natura2000-gebied aangewezen. Een deel van de percelen ligt in dit Ontwerp Natura2000-gebied en is aangewezen als Vogelrichtlijngebied.

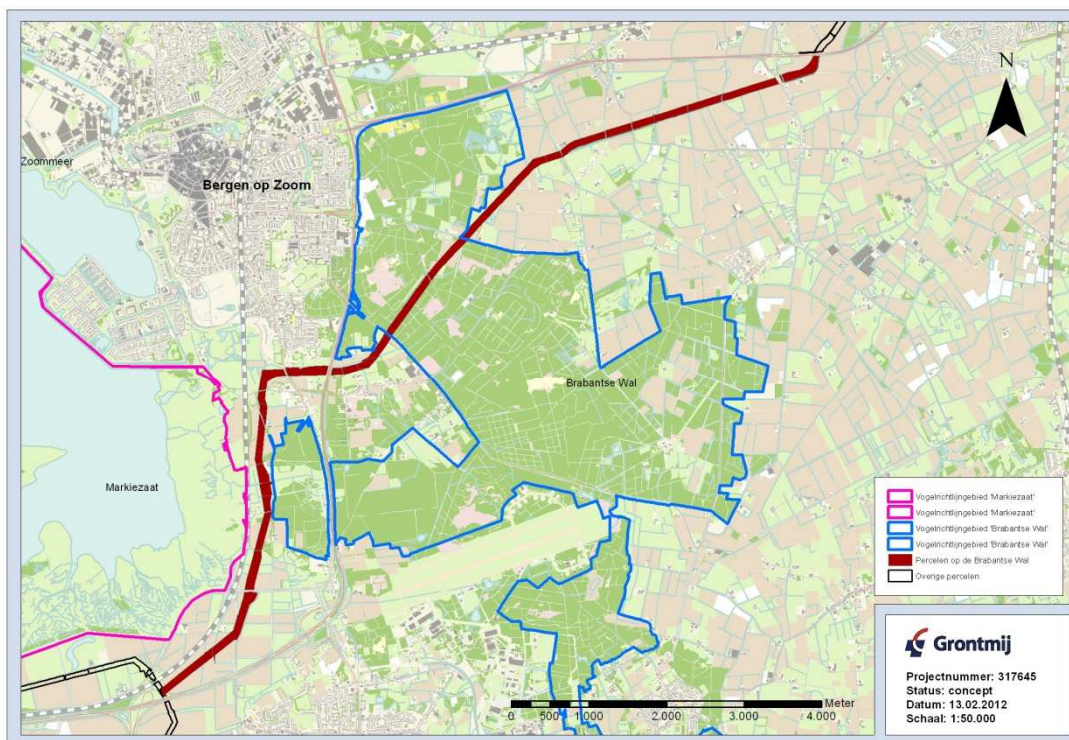
3.2 Flora- en faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht, die is gericht op de duurzame instandhouding van soorten. In deze wet zijn (nagenoeg) alle van nature in het wild voorkomende amfibieën, zoogdieren en vogels beschermd. Daarnaast is een beperkt aantal plantensoorten en ongewervelden beschermd. De wet kent drie beschermingsniveaus, veelal aangeduid met tabel 1, tabel 2 en tabel 3. Tabel 1 omvat algemene soorten, waarvoor geen ontheffing aangevraagd hoeft te worden. Voor de bescherming van soorten uit tabel 2 moet bij ruimtelijke ontwikkelingen volgens een gedragscode gewerkt worden. Bij het voorkomen van soorten uit tabel 3 moet altijd ontheffing voor de werkzaamheden aangevraagd worden. Vogels vormen een aparte categorie.

Vogels worden vooral kwetsbaar in hun broedperiode. Voor het verstoren van nesten wordt over het algemeen geen ontheffing verleend. Door een recente wijziging in de Flora- en faunawet zijn niet alle vaste rust- en/of verblijfplaatsen van vogels jaarrond beschermd bij ruimtelijke ingrepen. Gebleken is dat slechts een beperkt aantal soorten een nest permanent bewoond of elk jaar terug keert naar hetzelfde nest. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat er voor sommige soorten geen ontheffingsaanvraag ingediend hoeft te worden.

4 Risico inventarisatie

4.1 Natuurbeschermingswet

Figuur 2: Ligging Ontwerp-Natura2000 gebieden Brabantse Wal en Markiezaat (aanwijzing Vogelrichtlijngebied)

Figuur 2 geeft de ligging aan van Natura2000-gebieden 'Brabantse Wal' en 'Markiezaat'. Een deel van de percelen van de Buisleidingenstraat maakt onderdeel uit van Natura2000-gebied de 'Brabantse Wal'. Een deel van de percelen grenst aan Natura2000-gebied 'Markiezaat', maar maakt er geen onderdeel van uit.

Natura2000-gebied 'Brabantse Wal' is opgenomen als Vogelrichtlijngebied. De Habitatrictlijn is niet van toepassing op deze percelen van de Buisleidingenstraat. De aanduiding als Vogelrichtlijngebied betekent dat in dit gebied bepaalde vogelsoorten een hogere beschermingsstatus genieten, te weten:

- *Wespendief*: de werkzaamheden op de Buisleidingenstraat hebben geen effect op deze soort, omdat de Wespendief een groot territorium heeft en de Buisleidingenstraat niet geschikt is als broedlocatie.
- *Zwarte Specht*: de werkzaamheden op de Buisleidingenstraat hebben geen effect op deze soort, omdat de Zwarte Specht een groot territorium heeft en de Buisleidingenstraat niet geschikt is als broedlocatie.
- *Boomleeuwerik*: door de werkzaamheden op de Buisleidingenstraat treedt geen negatief effect op indien de gedragscode wordt toegepast. Wel kunnen werkzaamheden een tijdelijke aantasting van het broedbiotoop en verstoring veroorzaken. Er is echter ook een positief effect doordat door de werkzaamheden een geschikt leefgebied in stand wordt gehouden.
- *Nachtzwaluw*: door de werkzaamheden op de Buisleidingenstraat treedt geen negatief effect op indien de gedragscode wordt toegepast. Wel kunnen werkzaamheden een tijdelijke aantasting van het broedbiotoop en verstoring veroorzaken. Er is echter ook een positief effect doordat door de werkzaamheden een geschikt leefgebied in stand wordt gehouden.
- *Dodaars*: er treedt geen negatief effect op, omdat de soort niet voorkomt op dit deel van de Buisleidingenstraat.
- *Geoorde fuut*: er treedt geen negatief effect op, omdat de soort niet voorkomt op dit deel van de Buisleidingenstraat.

Voor het Natura 2000-gebied Brabantse Wal is een beheerplan in de maak. In de conceptversie van dit beheerplan is de Buisleidingenstraat opgenomen als zogenaamd 'bestaand gebruik'. Dit betekent dat voor de reguliere activiteiten van de Buisleidingenstraat geen Natuurbeschermingswet-vergunning nodig is. Als aanvullende voorwaarde is echter wel gesteld dat gewerkt dient te worden conform een gedragscode. Het beheerplan is nog niet definitief vastgesteld en wijzigingen zijn nog mogelijk. Het is daarom van belang de verdere ontwikkeling van dit beheerplan te volgen en om te bewaken dat de activiteiten van de Buisleidingenstraat als bestaand gebruik worden opgenomen.

Het is van belang de verdere ontwikkeling van dit beheerplan te volgen om te bewaken dat de activiteiten van de buisleidingenstraat als bestaand gebruik worden opgenomen.

Dit deel van de Buisleidingenstraat ligt niet in Habitatrictlijngebied. Op de voorlopige kaart met habitattypen in het concept beheerplan is echter aangegeven dat de hele Buisleidingenstraat binnen de begrenzing van het Natura2000-gebied bestaat uit de habitattypen H2330 en H4030; respectievelijk 'Mozaïek van zandverstuiving' en 'Droge heide'. Het is belangrijk om er voor te waken dat de gebiedsbegrenzing van het Habitatrictlijngebied niet wordt gewijzigd, waardoor deze habitattypen beschermd worden.

Het is belangrijk om er voor te waken dat de gebiedsbegrenzing van het habitatrictlijngebied niet wordt gewijzigd waardoor deze habitattypen beschermd worden.

Een aantal percelen van de Buisleidingenstraat grenst aan Natura2000-gebied 'Markiezaat', maar maken er geen onderdeel van uit. 'Markiezaat' is een Vogelrichtlijngebied. Uit het concept beheerplan 'Markiezaat' blijkt dat de volgende soorten een hogere beschermingsstatus hebben:

Tabel 1: Vogelrichtlijnsoorten Markiezaat

Broedvogels	Foerageren en rusten	Rusten
Dodaars	Fuut	Kluut
Lepelaars	Geoorde Fuut	Bontbekplevier
Kluut	Aalscholver	Zilverplevier
Bontbekplevier	Kleine Zwaan	Kanoet
Strandplevier	Grauwe Gans	Bonte Strandloper
	Brandgans	Zwarte Ruiter
	Bergeend	
	Smient	
	Krakeend	
	Wintertaling	
	Pijlstaart	
	Slobeend	
	Meerkoet	

NB: broedvogels foerageren en rusten ook in het Markiezaat tijdens de broedperiode; derde kolom betreft vogels die foerageren in de Oosterschelde en het Markiezaat als hoogwatervluchtplaats gebruiken.

Er is een mogelijkheid dat de soorten Grauwe gans, Brandgans en Smient kunnen foerageren op de Buisleidingenstraat, maar door de geringe oppervlakte van de straat zal het nooit een belangrijk en daarmee beschermd foerageergebied worden. Door de ontwikkeling van natuur, ecologische graanteelt en agrarisch gebruik op de aangrenzende percelen van de Buisleidingenstraat, zijn er naar verwachting geen goede broed- en rustomstandigheden voor bovenstaande soorten, waardoor het gebruik van de leidingstraat in gevaar zou kunnen komen. De Buisleidingenstraat is slechts in beperkte mate geschikt als foerageergebied.

4.2 Flora- en faunawet

In 2009 is een gedragscode opgesteld door de Buisleidingenstraat, waarin is aangegeven op welke wijze de bescherming van soorten wordt gewaarborgd tijdens werkzaamheden. Deze gedragscode is goedgekeurd door het Ministerie. De goedkeuring is steeds 5 jaar geldig.

In het algemeen geldt dat er in de gebieden met begrazingsbeheer weinig kans is op het aantreffen van jaarrond beschermde soorten, omdat de begroeiing altijd kort gehouden wordt. Waarschijnlijk zijn er dan geen verblijfplaatsen aanwezig. Wel kan het gebied dienen als leef- en foerageergebied. Tabel 1 in deze notitie geeft per soortgroep aan wat het risico is op het aantreffen van beschermde soorten en welke monitorings- en beheersmaatregelen genomen kunnen worden bij het aantreffen van die soorten.

Voor de Brabantse Wal is de bescherming van vogels het meest relevant. Door goede voorwaarden te stellen aan de beheerders (begrazingsbeheer), kunnen verblijfplaatsen worden vermeden. Tijdens het broedseizoen worden alleen werkzaamheden uitgevoerd, als na een inventarisatie is gebleken dat er geen broedende vogels of nesten aanwezig zijn. Vestiging van broedende vogels wordt voorkomen door gebruik van akoestische en visuele middelen (zie gedragscode Buisleidingenstraat).

Per soortgroep kan in algemene zin een risico-inschatting gemaakt worden, met betrekking tot de werkzaamheden op de Buisleidingenstraat:

- *Planten:* Het risico op het aantreffen van beschermde planten op de percelen met graslanden/graanteelt is laag, omdat de milieuomstandigheden niet geschikt zijn, met name door de begrazing/agrarisch landgebruik. Er kan worden volstaan door periodiek monitoren. Mochten er toch beschermde soorten worden aangetroffen, dan kunnen die verplant worden.
- *Vogels:* Er is een groot risico op broedende vogels door het open karakter van de straat, dat met name geschikt is voor weidevogels. Op percelen die in gebruik zijn als grasland/voor graanteelt is er een laag risico op vogels met een jaarrond bescherming van verblijfplaatsen. Op de percelen met heide is het risico op het voorkomen van beschermde soorten (m.n. boomleeuwerik en nachtzwaluw) hoog. Er kan periodiek gemonitord worden op het voorkomen van beschermde soorten en indien nodig, kunnen door het nemen van maatregelen, of het aanvragen van ontheffing, de werkzaamheden van de Buisleidingenstraat gewaarborgd worden.
- *Amfibieën:* Op de percelen met grasland/graanteelt is er een erg laag risico op het voorkomen van amfibieën, vanwege de begrazing/agrarisch landgebruik. Op de heidepercelen is er geen risico, omdat het gebied te droog is.
- *Reptielen:* De percelen met grasland/graanteelt zijn niet geschikt voor reptielen. Op de heidepercelen is echter een groot risico op het voorkomen van reptielen te verwachten. Om dit risico te beheersen, kan periodiek gemonitord worden en kunnen eventueel maatregelen genomen worden of ontheffing aangevraagd.
- *Zoogdieren:* Het risico op het aantreffen van beschermde zoogdieren is laag op de graslanden, vanwege een gebrek aan opgaande begroeiing. Ook op percelen met ecologische graanteelt en heide zijn geen beschermde zoogdieren te verwachten.
- *Insecten:* Voor alle percelen op de Brabantse Wal is er vrijwel geen risico op het aantreffen van beschermde insecten, vanwege de hoge eisen die insecten stellen aan hun leefgebied, waaraan dit gebied niet voldoet.

Tabel 1: Risico-inventarisatie op voorkomen beschermde soorten per soortgroep (FF-wet)

Soortgroep	Type perceel	Risico	Reden	Frequentie monitoring	Beheersingsmaatregel
<i>Planten</i>	natuurlijk, agrarisch, graanteelt	Laag (niet uit te sluiten)	Begrazing, milieumstandigheden niet geschikt	1x per 5 jaar	Verplanten tijdens groeiseizoen (voor en najaar)
	heide	Laag (niet uit te sluiten)	Milieumstandigheden niet geschikt	1x per 5 jaar	Verplanten tijdens groeiseizoen (voor en najaar)
<i>Vogels (broedseizoen)</i>	natuurlijk, agrarisch, graanteelt, heide	Hoog	Geschikt broedgebied voor weidevogels	n.v.t.	Geen werkzaamheden uitvoeren, tenzij van tevoren ongeschikt gemaakt
<i>Vogels (verblijfplaatsen)</i>	natuurlijk, agrarisch, graanteelt	Laag	Geen opgaande begroeiing (niet geschikt)	1x per 3 jaar	Maatregelen nemen
	heide	Laag	Verbl pl buiten broeds niet besch	1x per 3 jaar	Maatregelen nemen
<i>Amfibieën</i>	natuurlijk, agrarisch, graanteelt	Laag	Begrazing	n.v.t.	n.v.t.
	heide	Geen	Gebied is te droog	n.v.t.	n.v.t.
<i>Reptielen</i>	natuurlijk, agrarisch, graanteelt	Geen	Gebied is niet geschikt	n.v.t.	n.v.t.
	heide	Hoog	Geschikt leefgeb	1x per 3 jaar	Maatregelen nemen of ontheffing aanvragen
<i>Zoogdieren</i>	natuurlijk, agrarisch, graanteelt	Laag	Geen opgaande begroeiing (niet geschikt)	1x per 10 jaar	Maatregelen nemen
	heide	Laag	Geen opgaande begroeiing (niet geschikt)	1x per 10 jaar	Maatregelen nemen
<i>Insecten</i>	natuurlijk, agrarisch, graanteelt, heide	Geen	Ongeschikt als leefgebied, vanwege hoge eisen soorten aan leefgebied	n.v.t.	n.v.t.

5 Risico beheersingsmaatregelen

Om het risico voor de werkzaamheden van de Buisleidingenstraat als gevolg van het aantreffen van beschermde soorten te beheersen, zijn er twee mogelijke opties:

Optie 1: monitoring en maatregelen/ontheffing

Voor elke soortgroep (en eventueel per soort) wordt gemonitord op het voorkomen in het gebied. Afhankelijk van de wettelijke geldigheid van een inventarisatie is daarvoor in tabel 1 een frequentie bepaald. Indien een beschermde soort wordt aangetroffen, zijn er twee opties: het nemen van maatregelen (verschillend per soort) of het aanvragen van een ontheffing voor het uitvoeren van de werkzaamheden.

Optie 2: ontheffing tijdelijke natuur

Ook kan voor het gehele betreffende tracé van tevoren een ontheffing aangevraagd worden voor tijdelijke natuur. Op basis van een voorspelling van het voorkomen van soorten, wordt voor een periode van 5 jaar ontheffing aangevraagd voor die soorten. Het is nog niet exact duidelijk of een dergelijke ontheffing aangevraagd zou kunnen worden, dit zou in overleg met het ministerie van EL&i bepaald kunnen worden.

6 Conclusie

Vanuit de Natuurbeschermingswet is geen risico te verwachten, omdat de werkzaamheden van de Buisleidingenstraat voor de Brabantse Wal als 'bestaand gebruik' gelden, dat mag worden voortgezet. Wel moet ervoor gewaakt worden dat deze aanduiding in het definitief beheerplan Brabantse Wal wordt opgenomen en tevens dient een aanduiding als habitatrictlijngebied voorkomen te worden

Vanuit de Flora- en Faunawet zijn er met name risico's te verwachten voor broedvogels tijdens het broedseizoen. Ook de kans op het voorkomen van beschermde reptielen op de heideperceelen is hoog.

Door middel van monitoring en eventueel het nemen van maatregelen en/of het aanvragen van ontheffing, kan een beperking van werkzaamheden aan de Buisleidingenstraat voorkomen worden. Dit sluit aan bij de huidige werkwijze conform de Gedragscode Flora- en faunawet.